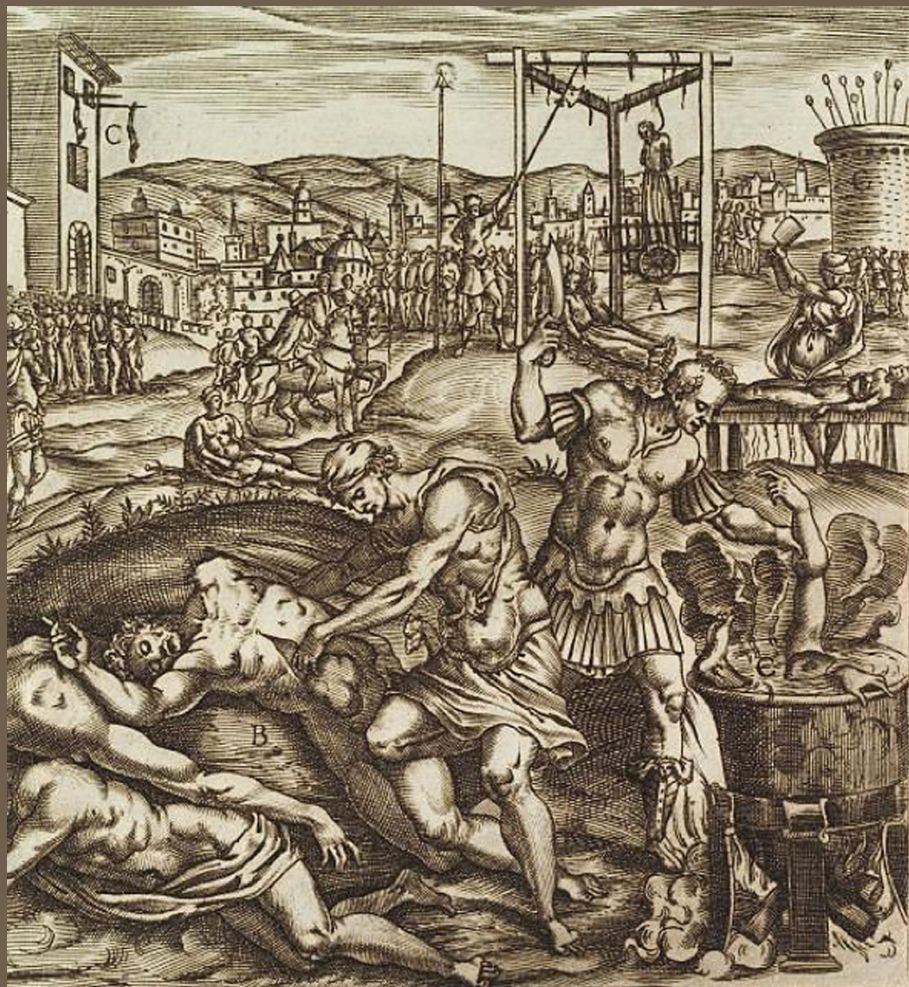

НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
Београд, 29. мај 2024.

ТЕЛО И НАСИЉЕ У УМЕТНОСТИ
И ВИЗУЕЛНОЈ КУЛТУРИ
РАНОГ МОДЕРНОГ ДОБА

КЊИГА АПСТРАКАТА

НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

Београд, 29. мај 2024.

ТЕЛО И НАСИЉЕ У УМЕТНОСТИ
И ВИЗУЕЛНОЈ КУЛТУРИ
РАНОГ МОДЕРНОГ ДОБА

КЊИГА АПСТРАКАТА

НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
ТЕЛО И НАСИЉЕ У УМЕТНОСТИ
И ВИЗУЕЛНОЈ КУЛТУРИ РАНОГ МОДЕРНОГ ДОБА

Београд, 29. мај 2024.

КЊИГА АПСТРАКАТА

Академски одбор:

Проф. др Саша Брајовић

Проф. др Јелена Ердељан

др Вук Даутовић

1838

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Београд 2024.

САДРЖАЈ

О КОНФЕРЕНЦИЈИ	4
ПРОГРАМ	5
АПСТРАКТИ	7
Саша Брајовић , <i>Насиље над духом и телом у уметносци раној модерној доба</i>	8
ПАКЛЕНЕ МУКЕ И ВЕЧНО ТЕЛО	10
Олга Тодоровић , <i>Анаџомија њаклене муке: Прикази њелесних казни на ѡредсјавама Пакла у иџалијанској уметносци 15. и ѡчејка 16. века</i>	10
Јелена Ердџан , <i>Покров за гроб Марије Манѡј и ѡиџање (ре)ѡрезенијације ѡела ѡкојника у 15. веку</i>	12
РАЊЕНО ТЕЛО И САОСЕЂАЈНОСТ	13
Јакв Ђорђевић , <i>Рањено ѡело младожење: ѡубав, насиље и Песма над ѡесмама на ѡредсјавама у освиј раној модерној доба</i>	13
Милена Уљар , <i>Насиље и емѡијација: ѡредсјаве бичевања у Боки Коѡорској раној модерној доба</i>	15
Вук Даутовић , <i>Духовно ѡуѡовање и слике насиља у ѡиџамѡним ѡроскинијарима раној модерној доба</i>	16
КАЖЊАВАЊЕ ТЕЛА	18
Владимир Симић , <i>Кажњавање ѡбуњених сѡрелаца: две истѡријске композиције Захарије Орфелина</i>	18
Вања Стојковић , <i>Велики циљ одрицања: морѡификација Светѡе Елизабете Угарске на слици Филѡа Х. Калдерона</i>	20
ТЕАТРАЛИЗАЦИЈА МУЧЕЊА	22
Игор Борозан , <i>Изоѡачено и узвишено: „Усековање ѡаве Светѡј Јована Крсѡиѡеља“ Ђуре Јакиѡа</i>	22
Ана Костић , <i>Истѡрија, ѡзориѡије и слика мучења: „Десѡиј Ђурађ Бранковић“ Леона Којена</i>	24
УБИСТВО И АПОТЕОЗА ЈУНАКА	26
Снежана Миѡић , <i>Предсјава насилне смрти националној јунака: „Убисѡво Карађорђа“ Ђуре Јакиѡа</i>	26
Ирена Ђировић , <i>Тело и рајно сѡрадање: визуелизација херѡја на самрти у срѡској уметносци 19. века</i>	28
Исидора Савић , <i>Између Ероса и Танѡјоса: ѡредсјаве Саломиној ѡлеса као ѡројекција женској насиља у уметносци симболизма</i>	30
Олга Јакић , <i>Жена као ѡлен ѡредаѡора: Визуелизација еволуѡивне ѡрошлѡсти ѡуди на ѡимеру слике „Оѡмица у каменом добу“ Пола Јамена</i>	32
Катарина Јовић , <i>Поѡичњенѡсти, ѡодсмѡјех и насиље у ѡредсјавама жена из салонских круѡва: ѡроблемѡизација идеје о ѡрађанским салонима као аренама родне еманијације</i>	34
УЧЕСНИЦИ	36
Биографије	36

О конференцији

Насиље које трпи људско тело и патња коју изазива једна је од централних тема визуелне презентације од 15. до краја 19. века. Национални научни скуп „Тело и насиље у уметности и визуелној култури раног модерног доба“ посвећен је сведочанствима тортуре и агоније у свим уметностима и различитим облицима визуелне културе у наведеном периоду на подручју Западне и Источне Европе и Балкана. Скуп тежи да анализира разнолике начине приказивања ове теме у специфичним историјском околностима и да испита њихова религиозна, идеолошка, социолошка, културолошка и естетска упоришта. Обрадиће се презентације духовног и физичког насиља изазваног кризама, ратовима, реформама, формирањима и дисолуцијама комуна, институција и држава. Анализираће се презентације насиља над појединцима и групама, посебно онима које су се доживљавале као маргиналне и, нарочито, над женама. Испитаће се променљивост слика насиља у различитим медијима, као и потреба за њиховим приказивањем, посматрањем и оправдањем. Истражиће се њихов значај у обликовању појединачног и колективног ангажовања и понашања, и креирању будућних наратива и културе сећања.

Проф. др Саша Брајовић

ПРОГРАМ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

Среда 29. мај 2024.

9:00 – 9:15 ПОЗДРАВНА РЕЧ ОРГАНИЗАТОРА

9:15 – 9:45 ПЛЕНАРНА СЕСИЈА

Саша Брајовић

Насиље над духом и телом у уметности раној модерној доба

9:45 – 10:15 Кафе пауза

10:15 – 11:15 ПАКЛЕНЕ МУКЕ И ВЕЧНО ТЕЛО

(Председава Милена Улчар)

Олга Тодоровић

Анаџомија њаклене мукe: Прикази њелесних казни на ѡредсѡвама Пакла у иѡалијанској уметности 15. и ѡчетѡка 16. века

Јелена Ердѡан

Покров за ѡроб Марије Манѡи и иѡиѡање (ре)ѡрезениѡације ѡела ѡкојника у 15. веку

11:15 – 12:45 РАЊЕНО ТЕЛО И САОСЕЂАЈНОСТ

(Председава Јелена Ердѡан)

Јаков Ђорђевић

Рањено ѡело младожење: ѡубав, насиље и Песма над ѡесмама на ѡредсѡвама у освиѡи раној модерној доба

Милена Улчар

Насиље и емѡиѡија: ѡредсѡве бичевања у Боки Коѡорској раној модерној доба

Вук Даутовић

Духовно ѡуѡовање и слике насиља у иѡиѡиѡаним ѡроскиниѡарима раној модерној доба

12:45 – 14:00 Пауза за ручак

14:00 – 15:00 КАЖЊАВАЊЕ ТЕЛА

(Председава Јаков Ђорђевић)

Владимир Симић

Кажњавање ѡбуњених сѡрелаца: две истѡријске композиције Захарије Орфелина

Вања Стојковић

Велики циљ одрицања:

мортификација Свете Елизабете Угарске на слици Филија Х. Калдерона

15:00 – 16:00 ТЕАТРАЛИЗАЦИЈА МУЧЕЊА

(Председава Вук Даутовић)

Игор Борозан

Изодичено и узвишено:

„Усековање главе Свете Јована Крститеља“ Ђуре Јакишића

Ана Костић

Историја, позориште и слика мучења: „Десет ђураћ Бранковић“ Леона Којена

16:00 – 16:30 Кафе пауза

16:30 – 17:30 УБИСТВО И АПОТЕОЗА ЈУНАКА

(Председава Ана Костић)

Снежана Мишић

Представља насилне смрти националног јунака:

„Убиство Карађорђа“ Ђуре Јакишића

Ирена Ђировић

Тело и рајно стварање:

визуелизација хероја на смрти у српској уметности 19. века

17:30 – 19:00 ЖЕНА ИЗМЕЂУ ЕРОСА И ТАНАТОСА

(Председава Ирена Ђировић)

Исидора Савић

Између Ероса и Танатоса:

представља Саломину главу као пројекција женског насиља у уметности симболизма

Олга Жакић

Жена као њен представља: Визуелизација еволутивне прошлости људи на примеру слике „Ошмица у каменом добу“ Пола Жамена

Катарина Јовић

Поштомачице, подмијех и насиље у представљама жена из салонских кругова:

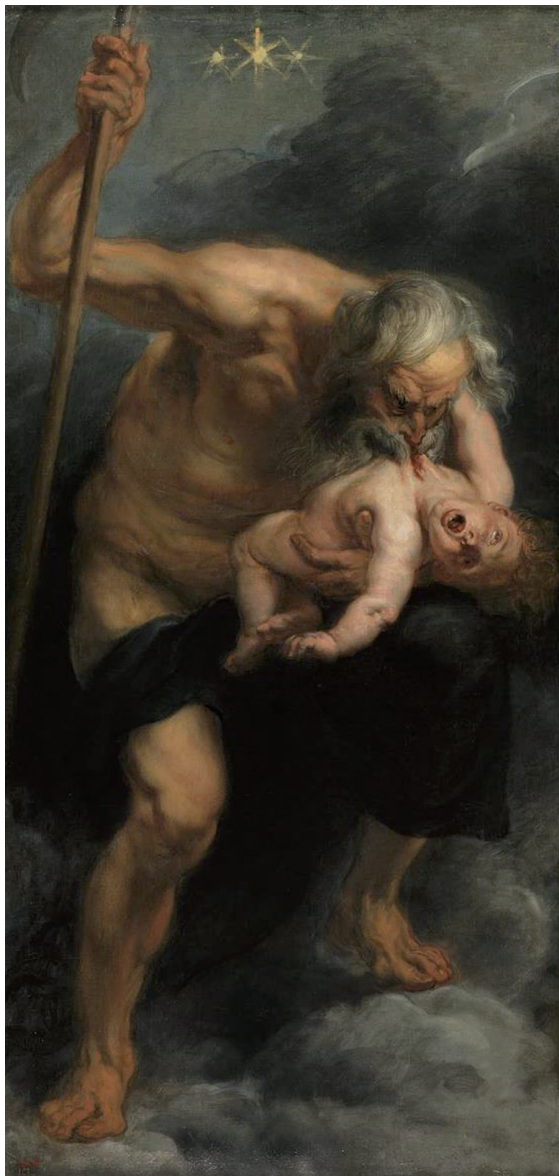
проблематизација идеје о француским салонима као аренама родне еманципације

19:00 – 19:30 ЗАТВАРАЊЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

АПСТРАКТИ

Насиље над духом и телом у уметности раној модерној доба

У овом раду разматраће се сложени путеви репрезентације насиља над духом и телом у нововековној уметности од 15. до краја 19. века. Установиће се да је упркос развоју идеја, идеологија и институција које су подстакле снажнију дисциплину и самоконтролу ума и тела, те напретку законодавних процеса који су обуздавали неконтролисано насиље, оно остало централни фокус социјалних пракси, вербалне и визуелне репрезентације и естетике нововековног доба. Разматраће се нека од централних питања нововековне уметности – како начинити прихvatљивим бол тела и душе, оправдати њихово приказивање, посматрање, као и уживање у том посматрању, а остати у равнотежи датог етичко-друштвеног поретка. Установиће се да су решења тих питања почивала на традицији – наслеђу античке филозофије и уметности, као и поезије која је успоставила приказ драматизованог и еротизованог тела, посебно женског док га савладава доминантни мушкарац, као и на темељу средњовековног соматског приказа Христових мука и на непосредном искуству куге. Истовремено, та решења су заснована и на иновацијама које почивају на социјалним конвенцијама и ритуалним праксама кажњавања које су подстакле развој анатомских студија. Тако је отворено тело кажњеника које је претрпело насиље *ante* и *post mortem* допринело не само спознаји структуре људског организма, већ суштински изградило нововековну уметност. Тиме ће се указати да су се у нововековној визуализацији насиља објединили и међусобно допуњавали теолошки, социолошки и културолошки дискурс о телу. Приметиће се да је приказивање експлицитних трагова тортуре било све ређе, али и то да је патеће тело са својом агонизованом душом постало комплексније и мултимедијалније, а стратегије визуализације насиља сложеније. Тело се углавном, сем у периодима изразитих криза, третирао као кохерентна идеализована целина која трпи или врши насиље у виду театрализоване репрезентације. Откриваће се у којој мери је присуство, односно одсуство реалистичког приказа насиља ангажовало посматрача, и одговорити на питање када и како он напушта своју безбедну позицију и преузима улогу активног сведока, па и учесника насилног догађаја из прошлости, или њему савременог доба.

Петер П. Рубенс, *Сайурн йрождире сина*, 1636,
Museo del Prado, Мадрид

ПАКЛЕНЕ МУКЕ И ВЕЧНО ТЕЛО

Олга Тодоровић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Ана̀томија њаклене мукe:

*Прикази њелесних казни на њредсѡвама Пакла
у иѡалијанској умејносѡи 15. и ѡчeјка 16. века*

Од позног средњег века представе пакелних мука постајале су све живље и детаљније ликовно описане. Инфернална мучења – традиционално уклопљена у приказе Страшног суда – добила су нови степен систематизације, док су паклене казне постајале све разноврсније, прецизније и материјалније схваћене како би што непосредније деловале на верника. На неколико одабраних примера овај рад тежи да размотри судбину ове теме у италијанској средини 15. и у првим деценијама 16. века, периода интензивног проучавања људског тела и његовог верног представљања. У раду се препознају два главна тока у приказима паклених мука у том периоду. Први ток развија и заоштрава процес детаљизације стигијских мука. Пакао је настањен фигурама које трпе живо предочене разноврдне муке. Натписима, атрибутима или мучењем становници Пакла сведоче о свом порочном животу и преступима. Међу овим приказима издвајају се мање познате фреске радионице Ђованија Мацука (Giovanni Mazzucchi) у црквама Пијемонта (око 1455–1475), сликарство браће Бјазачи (Tommaso и Matteo Biazaci) у сеоским црквама Лигурије (1474–1483) и фреске цркве Madonna dei Bisognosi (1488–1492) у Перету. С друге стране, уметници попут Сињорелија (Luca Signorelli) и Микеланђела (Michelangelo Buonarroti) приказима у Орвијету (Капела Св. Бриџија, 1499–1504) и Ватикану (Сикстинска капела, 1536–1541) сведоче о друкчијој уметничкој тенденцији. Њихови проклетници не одају много о властитој порочној прошлости, нити су обележени сведочанствима из земаљског живота. Галерије паклених мука са свим својим специфичностима овај пут уступиле су место верном и анатомски прецизном приказу људске фигуре у телесној агонији. Сињорели и Микеланђело користе анатомију као главно ликовно средство у комуникацији са верницима, чиме вешто у први план истичу хришћанско учење о васкрсењу тела, које имплицира истиниту корпоралност у загробном свету. Потпомогнути знањима из пропорције и користећи анатомију као средство у

служби теологије, ови сликари верницима нуде (уметнички) доказ о истинитости хришћанског учења о телесном васкрсу и, последично, о физичкој реалности паклених мука. Рад разматра ове представе у односу на њихово теолошко упориште и импликације и амбивалентно питање телесности у загробном свету. Указује на специфичности њиховог изворног окружења и публике. Истиче да ови прикази, иако визуелно диспаратни, настају са једнаким или сличним циљем пружања убедљиве антиципације будућег времена.

Лука Сињорели (Luca Signorelli), *Проклеџи*, 1499–1504, Катедрала у Орвијету

Покров за гроб Марије Мангој и њено тело (ре)презентације њеног покојника у 15. веку

Раскошни, на свили извезени портрет Марије Мангој са покрива за њен гроб у манастиру Путна (Румунија) повод је за разматрање представљања тела покојника у релацији са Христовим пострадалим људским телом и концептом вечног тела хришћанског владара. Овај пример луксузног текстила датује се у период око 1476. године. Марија Мангој била је друга жена молдавског војводе Стефана Великог (1437–1504). Имајући у виду идеолошко и политичко ослањање у креирању идентитета Молдавске кнежевине и њених владара на концепте и династичке везе са РOMEЈСКИМ ЦАРСТВОМ, у овом раду биће разматрани теолошки корени таквог поступка у (ре)презентацији тела покојника, а посебно краљевских тела у контексту синаитског, исихастичког богословља, као и у контексту примера фунерарне праксе и припадајуће визуелне културе 14. и 15. века у ромејском свету.

Покров Марије Мангој, манастир Путна

РАЊЕНО ТЕЛО И САОСЕЂАЈНОСТ

Јаков Ђорђевић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Рањено тело младожење:

љубав, насиље и Песма над њесмама

на њредшвама у освић раној модерној доба

Хришћанска традиција нудила је многе стазе стицања искуственог доживљаја Бога. У оквирима западноевропске духовности, Бернар од Клервоа (*Bernard de Clairvaux*) је својим моделом неговања интимног односа Бога и човека, обојеног еротским тоновима, снажно утицао на развој мистичких учења од 12. века. Ово контемплативно путовање, оправдано и заштићено ауторитетом *Песме над њесмама*, водило је ка чулном спајању Христа и верникове душе заоденутим у рухо младожење и невесте. Многе сачуване представе у рукописним књигама намењеним приватној побожности сведоче о популарности коју је љубавни мистицизам уживао у освит раног модерног доба. Да би се одговорило на питање због чега је Исусово измучено тело имало кључну улогу у дефинисању односа међу „љубавницима“ у овом раду се анализирају три минијатуре. Прве две чине јединствену композициону целину подељену на два листа и потичу из Ротшилдског зборника библијских песама (Библиотека ретких књига и рукописа Бејнек, MS 404, ff. 18v-19r). У оквиру циклуса илуминација инспирисаних *Песмом над њесмама* представљена је невеста како копљем задаје рану на боку свом вољеном. Будући да је манускрипт састављен за интимну молитву монахиње непознатог имена из 14. века, слика је служила као модел са којим је власница књиге требало да се поистовети. Трећа минијатура је део ликовног програма рукописа из 15. века који илуструје текст славног мистика Хајнриха Сусоа (Heinrich Seuse, Краљевска библиотека Белгије, MS IV 111, f. 24r). Она проблематизује привлачност Христовог мукама наруженог тела јер прати дијалог госпе Премудрости и Ученика који разговарају управо о овом питању. Наведене минијатуре одабране су као елоквентни примери чијом анализом би се отворила могућност тумачења и других представа које се посредно могу сагледати као део истог дискурса, а чија је популарност достигла врхунац током 15. века. Тако ће овај рад посветити пажњу једном занемареном аспекту љубавног мистицизма који је омогућавао чулност сједињења и изван стриктно контемплативних оквира.

Премудростї и Ученик ꙗсмайѣрају Христа у мукама, Bibliotheque royale MS IV 111, f. 24r.

Насиље и емоција: представе бичевања у Боки Которској раној модерној доба

Сцене бичевања у Боки Которској у раном модерном добу могу се пронаћи у вербалним и визуелним изворима везаним за страдање Христа, мучништво Светог Трипуна и у кратким виџетама из живота Блажене Озане. Ове три групе извора, иако међусобно различите, јасно показују промјену концептуализације насиља после 16. вијека у Боки Которској. Присуство крви, рана, дисторзије тијела и елементи аскетизма, који се доминантно везују за средњовјековну иконографију насиља, током 17. и 18. вијека у великој мјери нестају из визуелног вокабулара страдања. Међутим, у вербалним описима тјелесних патњи из истог периода, ови елементи итекако опстају. Циљ овог рада је да укаже на перформативни потенцијал који су овакве представе имале у креирању емпатије код посматрача. Излагање разноврсним текстуалним и визуелним импулсима имало је за циљ психолошко, али и тјелесно идентификовање вјерника са представљеним актерима страдања. Компаративном анализом, кроз призму студија историје тијела и емоција, анализираће се разлози за одсуство јасних иконографских знакова насиља у сценама бичевања раног модерног доба.

Франческо Кабјанка (Francesco Penso Sa'bianca), *Бичевање Св. Трипуна*, 1704–1708, Катедрала Светог Трипуна, Котор

Духовно њуїовање и слике насиља у шїамїаним ѡроскиниїарима раної модерної доба

Ходочасни водичи кроз Свету Земљу, познати као проскинитарии (προσκυνητάριον), као рукописне књиге могу се пратити од 17. века. Њих постепено смењују бројна штампана издања, допуњена графикама. Вербални описи праћени илустрацијама имали су практичну улогу као топографски водичи за поклонике. Осим те улоге у контексту приватне побожности, ове су књиге истовремено поседовале и мнемоничку улогу у процесу који се називао „путовање у срцу“ – духовног ходочашћа у сврху менталног мапирања Свете Земље. Осмишљени као вербално/визуелни тумачи, водили су ходочаснике кроз пределе и најзначајније топосе хришћанске Свете историје у Палестини, у чијем је средишту храм Христовог гроба. Након првог путописа из Свете Земље на народном језику који је написао Јеротеј Рачанин у Фудвару 1727, за српску културу 18. века значајно је било илустровано *Описаније Јерусалима* Христофора Жефаровића. Проскинитарии писани на грчком били су далеко бројнији, с обзиром да су грчки патријарси имали јурисдикцију над Светом Земљом. Штампани су да би се поклањали приложницима и поклонницима у Светој Земљи. У српској ходочасничкој и верској култури новог века присутни су проскинитарии обе редакције. Унутар двојне вербално/визуелне структуре књиге, у овом раду пажња се усмерава на илустрације чија је улога медитативна и утиче на обликовање менталне слике о месту/догађају као сакралном топосу, те ствара непосредни емоционални доживљај код верника који лично проживљава описано. Унутар композиција које прате топографске приказе, и уз познате иконографске наративе, налазе се и визуелне представе бруталног експлицитног насиља и мартирија које су приказане да би утицале на уосећавање верника током њиховог духовног путовања. Анализом ових слика и њихове функције може се ближе одредити улога и утицај виолентних приказа на емоционалност и верску културу човека раног модерног доба.

Покољ Вийлајемских младенца, детаљ, Проскинитар грчке редакције, Беч 1807
(дарован од Хаџи Љубице за спомен братучеда Милоша Обреновића
Саборној цркви у Чачку)

КАЖЊАВАЊЕ ТЕЛА

Владимир Симић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Кажњавање њобуњених стрелаца: две историјске композиције Захарије Орфелина

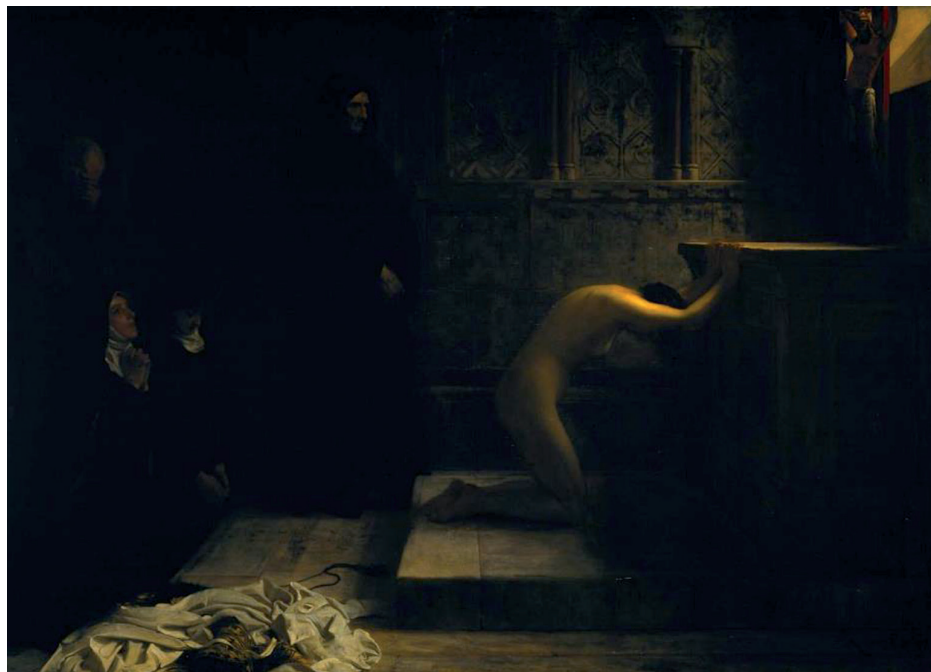
Захарија Орфелин, водећи српски бакрорезац 18. века, у оквиру своје богато илустроване књиге о руском цару Петру Великом је објавио и две историјске композиције. На њима је приказао епилог једног важног догађаја из царевог живота који је одредио ток његове даље владавине. Радило се о побуни стрелаца, елитне јединице која је деловала као лична гарда руских владара, чији заповедници су имали велики утицај на двору, што их је веома често уводило у дворске завере. Након што су 1698, док се цар Петар налазио ван земље, покушали да изврше преврат и свргну законитог владара, похапшени су и осуђени на мучење и смрт. Слике извршења казне, иако приказују бруталност премодерног доба, откривају и етос који се налазио у основи тадашњих друштава и на којем је почивао уређени свет. Побуна против владара је био најтежи облик издаје, усмерен не само против највише световне власти, већ и против самог Бога, па је сходно томе и казна морала да буде најтежа. Извршење казне је било јавно, и заснивало се на тешким облицима мучења које су изводили професионални целати. Осуђеник није смео да умре пре него што доживи патњу која би га прочистила и искупила пред Богом, али исто тако је морао да патњу прихвати кротко и без негодовања, као заслужену казну за учињено дело. Орфелин је бакрорезе направио по аутентичним предлошцима које су израдили очевици који су присуствовали том догађају, а продавао их је и као самосталне листове који су имали очигледну опомињућу функцију потенцијалним изгредницима у српском друштву.

Захарија Орфелин, *Кажњавање сирелаца*, из књиге *Жиџија Пејтра Великог*, 1772.

**Велики циљ одрицања:
мортификација Свете Елизабете Угарске
на слици Филија Х. Калдерона**

Рад је посвећен анализи слике *Велики чин одрицања Свете Елизабете Угарске* енглеског уметника Калдерона (Philip H. Calderon) из 1891. која илуструје суабоносни моменат завета Богу ове светителке. После смрти свог супруга, грофа Луја IV у VI крсташком походу 1227, млада угарска племкиња Елизабета Тириншка (Árpád-házi Szent Erzsébet, 1207–1231) придружује се реду фрањевачких трећереткиња. Упознавши се са учењима Св. Фрање Асишког, уз смернице свог духовника и исповедника Конрада фон Марбурга, растрзана потребом да се одрекне света, а тиме и своје деце, она се подвргава сиромаштву, аскетском животу, строгим облицима покорности и мртификације. Тиме обликује модел племкињереклузе и постаје идеал женске племичке побожности. Наратив о њеном животу премрежио је средњовековну Европу, а њена дела постала су узорни модел женске побожности и у оној нововековној. Дело енглеског уметника ослања се на ту традицију, а посебно је инспирисано позоришним комадом англиканског свештеника Чарлса Кингслија *The Saint Tragedy* из 1848, уз снажан нагласак на приказ тела Св. Елизабете, подвргнутог мртификацији. Доживљај и интерпретација ове драме, инспирисане светитељкиним житијима, посебно чином одрицања – када скида племичку одежду као знак владарске моћи, заклињући се да ће „гола и боса ходати светом, следећи свог голог Господа“ – били су контроверзни у викторијанској Енглеској. Зато и слика наилази на критике протестантске и католичке заједнице, а у Парламенту се поставља питање њене моралне прихватљивости. У овом раду слика се анализира кроз ракурс трајања и трансформација култа Св. Елизабете и мртификационе праксе светих жена у Европи. Преиспитује се њена естетика и рецепција у сопственом историјском и културном контексту, у коме су облици светитељкиног тела могли указати на опасност од женске сексуалности, а њена поза на изложеност, понижење и деградацију женског тела.

Филип Калдерон (Philip H. Calderon),
Велики чин одрицања Св. Елизабете Угарске, 1891,
Collection of Tate, Лондон

ТЕАТРАЛИЗАЦИЈА МУЧЕЊА

Игор Борозан

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Изојачено и узвишено:

*„Усековање главе Светиої Јована Крстишеља“
Ђуре Јакшића*

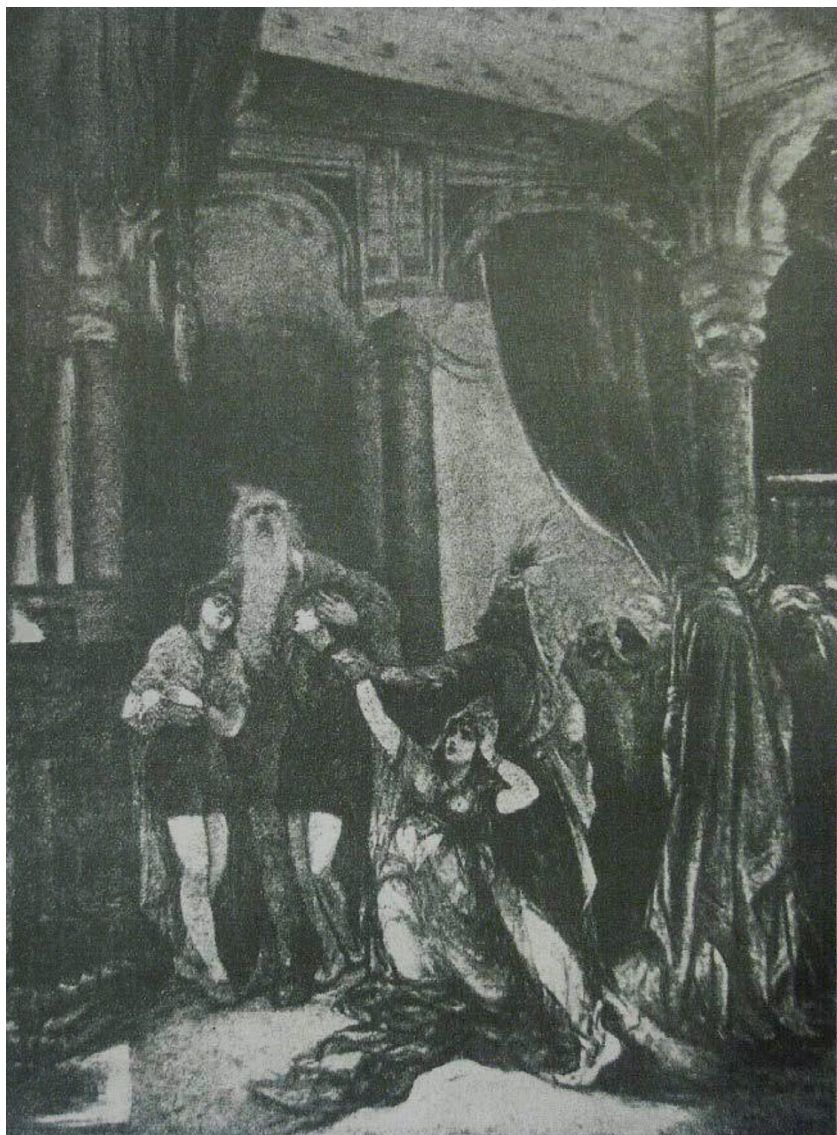
По повратку са школовања на Академији ликовних уметности у Бечу, Ђура Јакшић је насликао Усековање главе Светог Јована Крститеља 1855. године. Ова композиција великих димензија једна је од најупечатљивијих визуелних представа концепта тамног романтизма у српском сликарству, веома израженог у уметности и књижевности на европском тлу током 19. века. Прикази гротескног, бизарног, застрашујућег и патолошког су дефинисали овај структурални феномен као својеврсни контрапункт улепшаном свету класицизма и просветитељског светоназора. Јакшић је, у складу са устаљеним иконографским обрасцем, приказао Салому са светитељевом главом на тањиру. Представивши бизарни приказ одрубљене главе која упућује на поништење светитељевог тела, и сензуалну Салому проистеклу из актуелне естетике бидермајера, Јакшић је код посматрача произвео утисак сублимног задовољства. Изван приказа наратива и самог чина насилне декапитације, сликар је представио последичну ситуацију која је код посматрача могла произвести мешавину шока и естетског уживања. Кључни ефекти стварања чудног утиска код реципијента – лепо и сублимно, постављени су као оквир за разумевање родних, идентитетских и естетских структура које су дефинисале садржај и ликовну поетику представе најславнијег обезглављивања у хришћанској повесници. Неколико унутрашњих и формалних антитеза – митско и савремено, религијско и психолошко, добро и зло, женствено и мужевно, еротско и дивље, светло и тамно – рефлектовали су дух времена, али и сликарево композитно сопство које је, у складу са бројним парадоксима епохе романтизма, манифестовало осећање једне генерације.

Ђура Јакшић, *Усековање главе Св. Јована Крститеља*, 1855, приватно власништво

***Историја, позориште и слика мучења:
„Деспоић Ђурађ Бранковић“ Леона Којена***

Деспот Ђурађ Бранковић (1377–1456) последњи је српски владар чију је владавину обележила деструкција српске средњовековне државе од стране Османског царства. Пад деспотовине 1459, свега неколико година након његове смрти, у историографији се узимао као крај српске државности и почетак вишевековне турске власти. У српској историји упамћен је као једна од најтрагичнијих личности, јер је своје сукобе са Турцима платио породицом – султан му је ослепео синове Стефана и Гргура, а кћи Мара је одведена у харем Мурата II. Деспотова трагична судбина је током 19. века била инспирација писцима и уметницима. Овај рад посвећен је анализи слике назване према позоришној драми *Деспоић Ђурађ Бранковић*, која је подстакла уметника Леона Којена да је изради у Минхену. Слика је изгубљена и позната једино преко илустрације публиковане 1899. у часопису *Искра*. Којен је насликао деспота Бранковића у најтрагичнијем тренутку, када му Турци приводе двојицу измучених и ослепљених синова, што је моменат из позоришне драме који је оставио најдубљи утисак на сликара. Фокус слике је на деспоту који је приказан пре као отац него као владар, у болу и агонији, како грли своју ослепљену децу док око њега, у оријенталном амбијенту двора, Турци настављају са зулумом, отимајући недужну девојку. Повезујући сцену довођења ослепљених синова оцу са сценом отимце девојке, Којен је желео да истакне трагичан догађај из прошлости и да потцрта бруталност турске владавине над српским народом. Слика тако постаје симбол духовног и физичког насиља којем је контратегжа фигура деспота Ђурђа Бранковића, који стоички подноси судбину оца и владара и постаје симбол отпора освајачу. Којенов избор теме из српске националне прошлости био је у складу са оновременим симболистичким поимањем света, које му је било блиско по уметничком сензибилитету, те тако приказани догађај добија епски, безвремен и општељудски карактер. Слика представља и вид личног ангажовања самог уметника јеврејског порекла у обликовању српске националне културе сећања.

Леон Којен, *Десиоти Ђурађ Бранковић*, илустрација у часопису *Искра*, 1899.

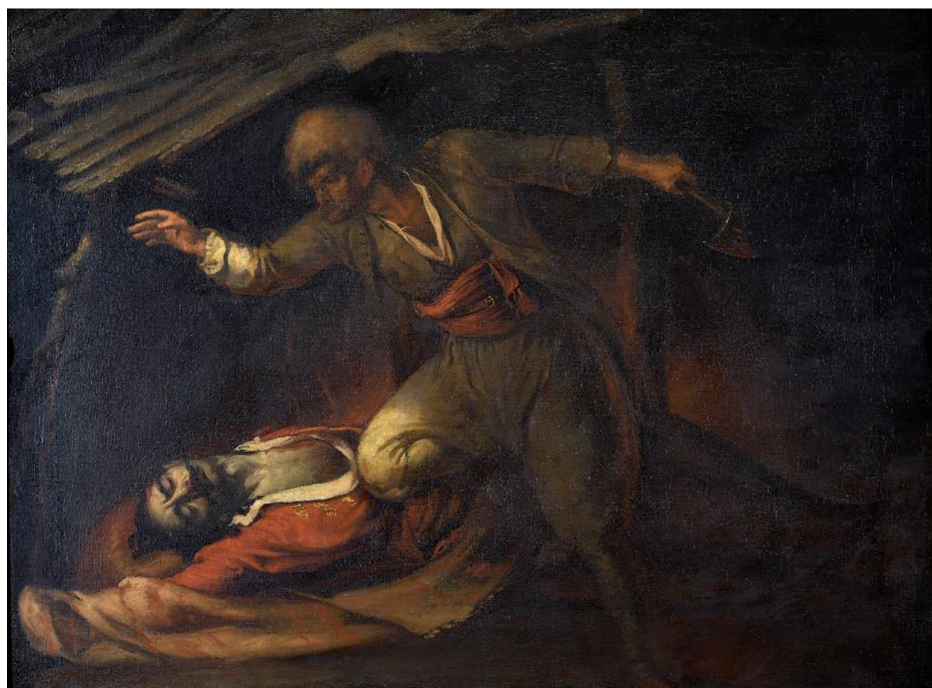
УБИСТВО И АПОТЕОЗА ЈУНАКА

Снежана Мишић

ГАЛЕРИЈА МАТИЦЕ СРПСКЕ, НОВИ САД

Представа насилне смрти национално јунака: „Убиство Карађорђа“ Ђуре Јакшића

Током 19. века, обележеног борбама за национално ослобођење, широм Европе уобличио се мит о трагичном јунаку, оличењу врлине и националне борбе у чије име гине. Представе смрти националних хероја и владара постале су велика тема европског историјског сликарства, што се рефлектовало и у српској уметности тога доба. Прослављање прошлости, кључних историјских и савремених догађаја и личности, и њихово приказивање у делима ликовне уметности условило је развој српског историјског сликарства које је свој најпотпунији израз достигло у стваралаштву Ђуре Јакшића. Национално освешћен, активни учесник и сведок савремених друштвенополитичких и историјских прилика у Аустријском царству (од 1867. Аустроугарској монархији), упознат са савременом европском уметношћу током школовања у Бечу и Минхену половином 19. века, Јакшић је развио своје историјско сликарство засновано на сугестивном епском говору и, готово, натурализму, нарочито у приказима сцена смрти. Један од најупечатљивијих примера представе насилне смрти и тортуре над телом у српској уметности и визуелној култури 19. века оставио је на слици *Убиство Карађорђа* (1862), једној од најснажнијих слика не само у Јакшићевом опусу, већ и у читавом српском сликарству 19. века. У раду ће се разматрати шири контекст настанка слике кроз анализу друштвенополитичких околности које су довеле до стварања култа војда Карађорђа и његовог јачања половином 19. века. Указаће се на значај и улогу ове композиције у датим историјским околностима, на њену политизацију и симболички капитал мртвог тела. Посебна пажња ће бити усмерена на стилска и иконографска решења која је уметник могао пронаћи у представама смрти савременог европског историјског сликарства, нарочито на натуралистички приказ насилне смрти јунака, те њен визуелни и емотивни утицај на посматрача и јавност.

Ђура Јакшић, *Убиство Карађорђа*, 1862, Народни музеј Србије

**Тело и рајно сйрадање:
визуелизација хероја на самрши
у срйској умејносйи 19. века**

У раду ће се истражити визуелна репрезентација тела у контексту слика ратног страдања у српској уметности 19. века, уз фокус на симболичка значења приказа палог ратника. Успон култа ратника наступио је убрзо после српских устанака почетком 19. века, а са сваким наредним ратним сукобом се утврђивао. У сложеном механизму њиховог меморисања учествовала је и уметничка продукција која актуелизује нарацију о херојима бојног поља у оквирима националне идеологије. У томе је мотив страдања бораца постао један од централних, креиран као визија куминације херојског подвига, симболички чин жртвовања за опште добро и идеал мучеништва поднетог за читаву заједницу, најшире схваћену као отаџбина или нација. Кроз слике палих бораца са таквом идејном основом, тела хероја постајала су простор за изражавање ширег друштвеног контекста и идеја епохе. Један од кључних принципа који се прати у низу визуелних остварења је примена конвенционалне академске норме у третману тела и његове реторике. Естетизација и излагање погледу целовитог и ненарушеног тела били су кључни носиоци одговарајућег симболичког значења херојске жртве која је носила виши смисао – апотеозу страдалог ратника. Низ визуелних дела у различитим медијима сведочи о доминацији концепта величања хероја кроз гест придржавања његовог тела. Српски уметници 19. века нису остављали умирућег ратника у самосталном дејству, већ су семиотичку перспективу појачавали присуством фигуре која придржава његово тело – саборца, жене или персонификације. Примере за такву формулацију дају слике Смрт хајдук Вељка Стевана Тодоровића, Освајање Београда 1806. Катарине Ивановић, Рањеник Ђорђа Крстића, Косовка девојка Уроша Предића (на основу слике Ферда Кикереца), или споменик Косовским јунацима Ђорђа Јовановића са фигурама Бошка Југовића и виле, као и скулптура За отаџбину Петра Убавкића са рањеним војником кога прихвата алегоријска фигура Србије. Наведени примери објашњавају да је гест, који је упориште имао у концепту *Пијејше*, чиме је истакнута веза са хришћанским концептом жртве, спасења и сакрализованог тела, имао значајно место у српској уметности тог доба. У корпусу слика смрти хероја, он остаје резервисан искључиво за представе палих ратника, на којима тело страдалог борца постаје централни симбол жртве и храбрости, а гест придржавања транспонује поруку о смислу поднете жртве.

Стеван Тодоровић, *Смрт хайдук Вељка*, 1860, Народни музеј Србије

ЖЕНА ИЗМЕЂУ ЕРОСА И ТАНАТОСА

Исидора Савић

МУЗЕЈ ГРАДА БЕОГРАДА

Између Ероса и Танато́са: їредсїаве Саломиної їлеса као їројекција женскої насиља у умеїносїи симболизма

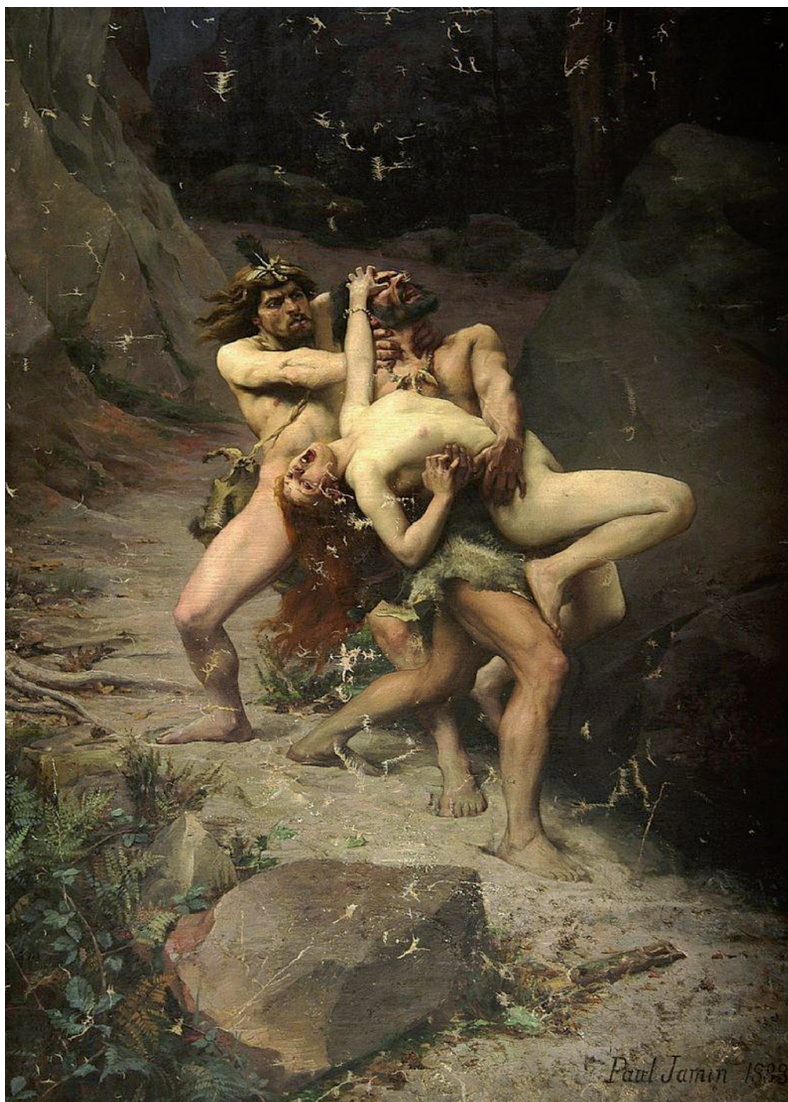
У уметности симболизма појава фаталне жене (*femme fatale*) јавља се као одраз мушке перцепције о сензуалној, али и садистичкој природи жене. Услед страха од „нове жене“ (*femme nouvelle*) која је тежила еманципацији, симболисти су формирали читаву галерију фаталних жена, ослањајући се на античке митове и библијски наратив. Посебно је снажна била фасцинација старозаветном јунакињом Саломом, кћерком Иродијаде, која је од њеног супруга затражила главу Светог Јована Крститеља. Лик ове (анти)хероине, присутан у уметности од раног хришћанства, током векова је доживео многе промене и стекао различита значења. У овом раду посебно ће се анализирати трансформације Саломе у оличење фаталне жене и својеврсна *саломанија* која је прожала турбулентну уметничку климу *Fin-de-Siècle*. У делима европских сликара Франца фон Штука, Гистава Мораа, али и југословенских вајара Ивана Мештровића и Томе Росандића заступљене су представе Саломе као заносне лепотице која плеше с одрубљеном светитељевом главом на пладњу. Ове представе су указивале на њено садистичко уживање у декапитацији, која се у фројдовском тумачењу сагледава као својеврсна кастрација. Посредством Саломе, сликари и вајари симболистичке вокације, као и њихови савременици књижевници и композитори, попут Оскара Вајлда, Рихарда Штрауса и Стефана Малармеа, тематизовали су женско насиље, које се кретало између Ероса и Танатоса. Инсценацијом Саломиног плеса и њеном перверзном некрофилијом, визуелним и вербалним путем су исказивали страх мушкарца од женске агресије, али су и потајно мазохистички уживали у призорима који су истицали женски садизам, као једну од посебно негованих категорија у сложеној и амбивалентној култури симболизма.

Тома Росандић, *Салома*, 1914–1918, приватно власништво

***Жена као њлен њредатјора:
Визуелизација еволутивне ѡрошлостји људи
на ѡпримеру слике „Оѡмица у каменом добу”
Пола Жамена***

Концепт еволуционизма у француском сликарству изнедрио је распрострањени мотив преузет из писања теоретичара еволуције и научно-популарних романа у 19. веку – отмицу или лов на жену као плен мушког предатора у Дарвиновом принципу полног одабирања. Откривање праисторије је у другој половини столећа донело нова сазнања о свакодневном начину живота и суровим сценама киднаповања жена у далекој прошлости. Биолози, антрополози, праисторичари и еволуционисти су расправљали о овом феномену као кораку у еволуцији човечанства, који је водио ка успостављавању институције брака. Иако немилосрдан и беспштедан, тај чин је за научнике у 19. веку означавао важан део историје цивилизације. Истовремено, постао је инспирација уметницима и писцима заинтересованим за праисторијско време и еволутивну историју партнерских заједница. Те идеје и теме посебно су истакнуте у делу академског уметника и популарног сликара живота у препотопном периоду, Пола Жамена (Paul Jamin). У овом раду се анализирају његове слике на којима је кључни мотив одвођење жена и борба мушкараца због освајања жена. Посебно се издваја слика *Оѡмица у каменом добу* из 1888, која приказује изразито агресивни покушај отмице жене у примитивним епохама. Јединственост Жаменовог дела је у томе што, за разлику од његових савременика који су сликали исти мотив, не представља женску фигуру као пасивну жртву, већ активну учесницу у окршају двојице мушкараца. Позе и положаји тела јасно одражавају страшну борбу за поседовање жене и пројектују специфичан карактер дивљаштва. Жамен намерно сензуализује насилни контакт тела и реализмом изражава оно што је етика забрањивала. У кључу дарвинизма у уметности, репрезентација праисторијске епохе је давала савршен алиби за то.

Пол Жамен (Paul Jamin), *Оймица у каменом добу*, 1888, *Musée des Beaux-Arts*, Ремс

*Појчињеност, подсмјех и насиље
у предсјавама жена из салонских кругова:
проблематизација идеје о грађанским салонима
као аренама родне еманципације*

Рад је посвећен критичком преиспитивању идеје о грађанским салонима као просторима родне еманципације током 19. вијека. Могућност жена грађанског сталежа да се посредством салонских окупљања повежу са ондашњом интелектуалном и друштвеном елитом дуго се тумачила као зачетак њиховог продора у јавну сферу. Међутим, салони су били и мјеста опресивних родних пракси. Циљ овог рада је да размотри тај амбивалентни однос анализом одабраних примјера – визуелних и вербалних слика које су одражавале, или подстицале друштвену опресију, родну дискриминацију и подређеност у салонским круговима у водећим европским центрима Паризу, Берлину, Бечу, Лондону. Рад ће обухватити и приказе женске пасивности и потчињености, еротизације и објективизације женског тијела унутар салонског простора. Надаље, тумачиће се гротескни прикази припадница салонске културе, присутни у сатири и карикатури 19. вијека. Проучавањем мотива који су често подразумевали атрибуте мушкости, а некад и физичког насиља, анализираће се елементи подсмјеха према прегнућима ових жена да се остваре у интелектуалном раду. Представиће се писани и визуелни извори који откривају емоционално узнемиравање и неразумјевање жена и истичу њихова ограничења. Они пружају увид у наметање родних норми и покушаје обликовања женског понашања у елитним круговима грађанског друштва. Анализом таквих слика, овај рад ће испитати у којој мјери и на који начин су родне хијерархије и патријархални вриједносни системи грађанског друштва прожимали салонску културу.

Томас Роулансон (Thomas Rowlandson), *Breaking up of the Blue Stocking Club*, 1815.

УЧЕСНИЦИ

Биографије

Др Игор Борозан, РЕДОВНИ ПРОФЕСОР

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

borozan.igor73@gmail.com

Др Игор Борозан (1973) је редовни професор на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета и на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета Универзитета у Београду. Тежиште његовог научног интересовања је европска и национална уметност 19. и првих деценија 20. века. *Учештвовао је на многим научним скуповима у земљи и иностранству* и одржао велики број предавања у водећим научним и музејским установама. Активно је суделовао на пројектима Министарства науке Републике Србије, Филозофског факултета и Матице српске. Био је члан научних одбора и уредник тематских зборника са националних и међународних научних конференција. Члан је више редакција водећих домаћих и иностраних научних часописа: *Зборник Народног музеја*, Саопштења (Републички завод за заштиту споменика културе), Наслеђе (Завод за заштиту споменика културе града Београда), *Peristil* (Друштво повјесничара умјетности Хрватске), *Зборник Матице српске за ликовне уметности*. Уредник је Сентандрејског зборника САНУ. Члан је управних одбора националних музејских установа (Спомен-збирке Павла Бељанског 2015–2018, Народног музеја у Београду и Галерије Матице српске од 2018) и члан стручних савета Завода за заштиту споменика културе града Београда и Етнографског музеја у Београду. За свој дипломски рад *Уметност и политика: споменик кнезу Милошу у Неготину у светлости политичке пропаганде династије Обреновић* добио је 2006. награду Спомен-збирке Павла Бељанског. За ко-уредништво монографије *Идентитети и медији: уметност Анастаса Јовановића* (2016) добио је 2017. награду ICOM-а. Добитник је награде „Веселин Лучић“ за најбољу научну монографију на Универзитету у Београду 2019. за књигу *Сликарство немачког симболизма и његови одјаци у култури Краљевине Србије* (2018). За најбољу изложбу одржану у САНУ – *Влахо Буковац – Сликарство неуролазне лейоше*, као и за књигу године – *Уметнички преображаји Влаха Буковца у контексту европског сликарства* добио је 2021. награду ICOM-а. Осим наведених, посебно се издвајају изложбе чије је аутор: *Живот – Сан – Смрт. Европски оквир српског симболизма* у Галерији Матице српске 2021. и *Урош Предић: Достојанство свакидашњице* у Галерији САНУ, 2024. године.

Др Саша Брајовић, РЕДОВНА ПРОФЕСОРКА
Одељење за историју уметности
Универзитета у Београду – Филозофски факултет
sasabraj@gmail.com

Др Саша Брајовић (1965) је редовна професорка на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, на којем је завршила основне, магистарске и докторске студије. Предавач је на предметима из области историје и методологије проучавања европске уметности од 15. до краја 19. века. Истраживања су јој усредсређена на рецепцију и интерпретацију нововековне европске уметности на подручју Југоисточне Европе, посебно Медитерана. Написала је осам научних монографија, међу којима *Ренесансно сојство и џорџијер* (2009), *Њепошево велико џуџовање. Медијације о визуелној култури Италије* (2015), *Визуелна култура медитеранске Црне Горе од 15. до 20. вијека* (2021). Уредница је међународног зборника *Beyond the Adriatic Sea: A Plurality of Identities and Floating Borders in Visual Culture* (2015) и ауторка више десетина научних студија објављених у угледним међународним и националним зборницима и часописима. Учесница је многих иностраних и домаћих научних скупова, предавач по позиву на универзитетима у земљи и иностранству, као и у водећим научним и музејским установама. Била је чланица редакције Зборника Музеја примењене уметности у Београду и председница Управног одбора Спомен-збирке Павла Бељанског (2007–2014), а у том статусу учествовала је у припреми више изложби и конференција. Била је представник Одељења за историју уметности у Савету Филозофског факултета (2011–2014). Чланица је научног већа Центра за визуелну културу Балкана и Центра за студије јеврејске уметности и културе Филозофског факултета, као и Савета Лексикографског центра и Института за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош“ Црногорске академије наука и умјетности. Од 2001. до данас учесница је више научних пројеката под покровитељством Министарства науке Републике Србије и Филозофског факултета, пројекта *Tempus (Understanding the Visual Culture of the Balkans)* Европске комисије (2001–2005) и пројекта „Умјетност Црне Горе“ (2019–2020) ЦАНУ. Добитница је награде „Павле Васић“ Удружења ликовних уметника Србије за књигу *Лујо Давичо – конјуре идентитета* (2019).

Др Вук Даутовић, научни сарадник

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

vukdau@gmail.com

Др Вук Даутовић (1977) је научни сарадник Одељења за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Његово поље истраживања обухвата материјалну културу раног модерног доба, а посебно визуелну културу југоисточне Европе са тежиштем на црквеној уметности, нарочито богослужбеним предметима и црквеним утварима. Посвећен је и проучавању јеврејске културне историје, посебно сефардске визуелне културе. Специјализован је за проучавање уметничког обликовања сребра и развоја златарства. Стручно се усавршавао као стипендиста Шпанског националног истраживачког савета (CSIC) и Универзитета Комплутенса у Мадриду (UCM). Аутор је многих радова публикованих у земљи и иностранству, од којих се посебно издваја недавно публикована монографија *Ризница Саборне цркве у Београду* (2023). Учесник је великог броја међународних научних конференција и оснивач регионалне мреже проучавалаца уметничког златарства *Southeast European Silversmithing*. Учесник је више научних пројеката под покровитељством Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и Филозофског факултета. Од међународних научноистраживачких пројеката чији је учесник издваја се *Liturgical Objects in the Context of Silversmith's Art During the Ottoman period (Based on Materials from the Diocese of Plovdiv)*, под покровитељством Бугарског националног научног фонда (BNSF).

Др Јаков Ђорђевић, научни сарадник

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

jakovdj@gmail.com

Др Јаков Ђорђевић (1988) је научни сарадник на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Основне и мастер студије завршио је на матичном факултету, где је и докторирао 2019. са темом Представе умирућег мртвог и васкрслог тела у византијској уметности од 12. до 15. века под менторством проф. др Јелене Ердељан. Добитник је награде Народног музеја у Београду за најбољи завршни рад 2014. године. Од те године је постао стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Био је сарадник на два научна пројекта: Српска средњовековна уметност и њен европски контекст (2014–2018) и Хришћанска култура на Балкану у средњем веку: Византијско царство, Срби и Бугари од 9. до 15. века (2018–2020). Учествовао је на многим научним конференцијама у земљи и иностранству и објавио радове у водећим домаћим и страним часописима и зборницима. Фокус његовог тренутног истраживања су средњовековне представе тела у контексту родног испољавања и сексуалности.

ДР ЈЕЛЕНА ЕРДЕЉАН, РЕДОВНА ПРОФЕСОРКА
Одељење за историју уметности
Универзитет у Београду – Филозофски факултет
jelenaerdeljan3@gmail.com

Др Јелена Ердељан (1965) је редовна професорка на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Предавач је на предметима који обухватају средњовековну уметност од 3. до краја 15. века. Њена истраживања везана су за уметност предмодерног доба у Византији и западној Европи, са посебним фокусом на област Балкана и Медитерана. Ауторка је више десетина научних радова у публикацијама у Србији и иностранству, као и осам монографских студија, међу којима посебно место имају *Chosen Places: Constructing New Jerusalems in Slavia Orthodoxa* (2017) и *Балкан и Медитеран. Културни трансфер и визуелна култура у средњовековно и рано модерно доба* (2019). Чланица је уређивачког одбора издавачке куће Brepols, IKON Series, као и уредништва часописа *Зограф* (Институт за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду) и *Зборника Народног музеја у Београду*. Била је предавач по позиву на више страних универзитета, укључујући Princeton University. У два мандата је обављала дужност продекана за науку и међународну сарадњу матичне установе, на којој је основала Центар за међународну сарадњу и односе са јавношћу, чија је била прва управница. Оснивач је и управница Центра за студије јеврејске уметности и културе Филозофског факултета Универзитета у Београду и руководилац пројекта међународне академске радионице *Јеврејска уметност и традиција*. Чланица је Управног одбора Музеја жртава геноцида у Београду и Археолошког института у Београду. Одликована је орденом *Kavayera del Ladino* за допринос у развоју сефардских студија.

Др Олга Жакић, ИСТРАЖИВАЧИЦА-САРАДНИЦА

Институт за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

zakic.olga@gmail.com

Др Олга Жакић (1992) завршила је основне, мастер и докторске студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Докторску дисертацију *Еволуционизам у француској уметности друге половине 19. и почетком 20. века*, чији је ментор проф. Игор Борозан, одбранила је 2024. године. На матичном факултету је запослена од 2018. у звању истраживач-приправник, а од 2020. је у звању истраживач-сарадник. Бави се националном и европском визуелном културом 19. и првих деценија 20. века. У својим истраживањима посебно је посвећена проучавању симболистичког правца у уметности и концепту еволуционизма у визуелној култури. Доприnela је у реализацији неколико научних пројеката финансираних од стране Филозофског факултета и Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и учествовала на националним и међународним научним скуповима. У периоду од 2016. до 2024. године публиковала је више радова у истакнутој научној периодици, као и једну монографију.

МА Катарина Јовић, ИСТРАЖИВАЧИЦА-САРАДНИЦА

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

katarina_jovic@outlook.com

МА Катарина Јовић (1994) завршила је основне и мастер студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, на којем похађа докторске студије и где је запослена у звању истраживач-сарадник. Награђена је за изузетан успех у студирању 2017. године. Учествовала је у пројектима финансираним од стране матичног факултета и Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Добитница је више стипендија од којих се издваја SYLFF стипендија Токио фонда за докторанде и DAAD грант за једногодишњи истраживачки боравак на Хумболтовом универзитету у Берлину (*Institut für Kunst und Bildgeschichte - IKB*). Чланица је ИСОМ Србије. Учествовала је у организацији међународних интердисциплинарних конференција ИСОА и излагала на научним скуповима у земљи и иностранству. Фокус њеног научног рада је анализа визуелне културе грађанских салона у Европи и у Боки Которској, чему је посвећена њена докторска дисертација, чији је ментор проф. Саша Брајовић. Циљ дисертације је да визуелну културу салона истражи и објасни у односу на друштвене структуре моћи, родне улоге и политике идентитета.

Др Ана Костић, ванредна професорка и научна сарадница

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

anchikostic@gmail.com

Др Ана Костић (1984) је ванредна професорка и научна сарадница на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Предавач је на предметима из области српске уметности и визуелне културе 19. века. Њен научни рад је усмерен на истраживање феномена уметности и визуелне културе 19. века, са посебним тежиштем на релацијама између националне идеологије, црквене уметности, државе и друштва. Ауторка је више научних студија и монографија међу којима се издвајају *Црквена уметности у Кнежевини Србији 1830–1882* (2022) и *Од руина до крунидбене цркве: манастир Жича у 19. веку* (2022). Добитница је награде „Проф. др Катарина Амброзић“. Учествовала је на више националних и међународних пројеката, као и на конференцијама у земљи и иностранству. У организацији Центра за визуелну културу Балкана Филозофског факултета Универзитета у Београду, чија је тренутна управница, учествовала је у теренским истраживањима нововековног уметничког наслеђа Србије. Са проф. др Ненадом Макуљевићем уредница је тематских зборника *Студије визуелне културе Балкана*.

ДР СНЕЖАНА МИШИЋ, МУЗЕЈСКА САВЕТНИЦА

Галерија Матице српске, Нови Сад

s.misic@galerijamaticesrpske.rs

Др Снежана Мишић (1975) је музејска саветница Галерије Матице српске. Основне студије историје уметности завршила је на Филозофском факултету Универзитета у Београду, где је наставила усавршавање и стекла звање доктора наука. Од 2006. запослена је у Галерији Матице српске у Новом Саду. Бави се истраживањем и проучавањем националне уметности и визуелне културе 19. века. Као аутор и сарадник приредила је велики број изложби, пратећих каталога и публикација, од којих се посебно истиче монографска студија *Ђура Јакшић. Између мита и стварности* (2020). Неки од њених најзначајнијих ауторских пројеката су: *Урош Предић. Живој посвећен лепој и уметности / Досвојанство свакидашњице* (2022/2023, 2024), *Паја Јовановић и Густав Климт. Једна епоха, два уметника, три музеја* (2023/2024), *Живој - Сан - Смрт. Европски оквири српског симболизма* (2021/2022), *Ђура Јакшић. Између мита и стварности* (2019), *Мајска скупштина 1848 - 170 година после* (2018), *Сава Текелија – велики српски добротвор* (2010/2011), *Бранко Радичевић – култ личности у српској визуелној култури крајем 19. века* (2009). Добитница је награде Музејског друштва Србије „Михаило Валтровић” за изузетне резултате у стручном раду постигнуте током 2019. за пројекат „Ђура Јакшић. Између мита и стварности”. Активно учествује у раду стручних и научних скупова, конференција и семинара у земљи и иностранству из области историје уметности и музеологије. Чланица је Управног одбора Галерије Матице српске од 2014. и потпредседница Одбора од 2017, као и Одбора Одељења за ликовне уметности Матице српске, Темишварског одбора Матице српске, Националног комитета ICOM-а Србије, NEMO-а (Network of European Museum Organisations), и чланица Уредништва „Осјечког зборника“.

МА Исидора Савић, КУСТОСКИЊА

Музеј града Београда

isidorasavic992@gmail.com

МА Исидора Савић МА (1992) кустоскиња је Музеја града Београда, задужена за Збирку за ликовну и музичку уметност до 1950. године. Основне и мастер студије завршила је на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, на којем је 2017. уписала и докторске студије. Бави се истраживањем националне и европске уметности позног 19. и раног 20. века, са посебним фокусом на сликарство симболизма, нарочито италијанског. Објавила је више радова у домаћим и међународним часописима, зборницима и каталозима изложби. Истичу се њени ауторски пројекти из области музејског наслеђа: *Збирка икона Секулић: истраживање, заштити и презентација* и *Обележавање 150 година од рођења Бете Вукановић (1872–1972)*. Ауторка је и коауторка изложби *Појед изблиза: ајдеље Паје Јовановића (2018)*, *Избор слика из колекције Музеја града Београда (2021)* и *Бета Вукановић – класик модерне (2022)*.

ДР ВЛАДИМИР СИМИЋ, РЕДОВНИ ПРОФЕСОР

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

vmsimic@f.bg.ac.rs

Др Владимир Симић (1976) је редовни професор на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета у Београду. Сарађивао је на неколико пројеката подржаних од стране Министарства науке Републике Србије, а као стипендиста се усавршавао и у иностранству. Учествовао је на више научних скупова у земљи и иностранству, као и на међународним пројектима, од којих се издвајају: *From Riverbed to Seashore. Art on the Move in Eastern Europe and the Mediterranean in the Early Modern Period* под руководством проф. др Алине Пејн са Харвард универзитета (2014–2016); Кост акција СА18140: *People in Motion: Entangled Histories of Displacement across the Mediterranean* (2019–2023). Од 2006. члан је Немачког друштва за проучавање 18. века, а од 2018. ИСОМ-а Србије. Од 2016. врши функцију секретара Одељења за ликовне уметности Матице српске у Новом Саду, а од 2021. главни је и одговорни уредник Зборника за ликовне уметности Матице српске. Учествовао је у реализацији неколико изложби у водећим музејским институцијама у земљи, а 2010. постаје стални сарадник Галерије Матице српске са којом је реализовао више ауторских пројеката, од којих се издвајају: *Сава Текелија – велики српски добротвор (2010)*, *За љубав отаџбине: патриотизам у српској култури 18. века (2012)*, *Арсеније Теодоровић и српска црква у Будиму (2017)*, *Крачун (2019)*.

МА Вања Стојковић, ДОКТОРАНДКИЊА

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

vanjastojkovic97@gmail.com

МА Вања Стојковић (1997) завршила је основне и мастер студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, на коме је уписала докторске студије 2021, од када је и стипендиста Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије. Учествовала је на неколико међународних конференција и објавила научне радове у водећим домаћим научним часописима. Област њеног истраживачког рада је проучавање и анализа сакралне уметности у Банату, географској области која обухвата бившу Торонталску жупанију Краљевине Мађарске током 19. и раног 20. века. Њена докторска дисертација *Религиозно сликарство у католичким црквама на територији Торонталске жупаније 1846–1918*, чија је менторка проф. Саша Брајовић, има за циљ да истражи и анализира сакрално визуелно наслеђе ове жупаније у ширем контексту средњоевропске културне и политичке сцене.

МА Олга Тодоровић, ИСТРАЖИВАЧИЦА-ПРИПРАВНИЦА

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

olga.todorovic@f.bg.ac.rs

МА Олга Тодоровић (1997) завршила је основне и мастер студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, на којем је 2021. уписала и докторске студије. Као студент генерације добила је награду за изузетан успех у студирању 2020. године. Током свих нивоа студија била је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. На матичном факултету запослена је у статусу истраживача-приправника. Излагала је на неколико међународних конференција и објавила радове у угледним домаћим и иностраним научним часописима. Заинтересована је за ликовне проблеме нововековне уметности и визуелне културе, првенствено италијанске ренесансе. Њена докторска дисертација *Визуелне стилистике и представљања оноцираној у италијанској ренесансној уметности*, чији је менторка проф. Саша Брајовић, има за циљ да идентификује и размотри механизме којима уметници представљају и упућују на онострано у пиктуралном простору ренесансне слике.

Др Ирена Ђировић, доценткиња и научна сарадница

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

Историјски институт Београд

irena.cirovic@f.bg.ac.rs

Др Ирена Ђировић (1976) је доценткиња на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду и научна сарадница у Историјском институту Београд. Област њеног истраживања су српска уметност и визуелна култура 19. века, са фокусом на однос родне политике и визуелне културе, грађанску културу и уметност, као и на сакралну уметност. Докторирала је са темом *Слика жена у српској уметности друге половине 19. века на Филозофском факултету Универзитета у Београду 2022. године*. Коауторка је монографије *Храм Успења Пресвете Богородице у Собини* (уред. Н. Макуљевић, А. Костић, И. Ђировић, Врање 2020). Из области уметности и родне политике истичу се научни радови *Orientalism, Nationalism, and the Balkans: The Image of the Montenegrin Woman* (2021), *Ottoman Woman, Agency and Power: Melek Hanim in Belgrade 1847–1848* (2018), *Gender, War and Imagery of the Balkans* (2015), као и *Memory, Nation and a Heroine of the Modern Age: The Monument to Milica Stojadinović-Srпкиња* (2013), објављени у истакнутим међународним и националним часописима и зборницима.

Др Милена Улчар, научна сарадница

Одељење за историју уметности

Универзитет у Београду – Филозофски факултет

lenaulcar@gmail.com

Др Милена Улчар (1988) је научна сарадница на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Основне и мастер студије завршила је на Одељењу за историју уметности истог факултета. Докторску дисертацију *Реликвијари у Боки Кошорској од 17. до 19. вијека* одбранила је 2018. на матичном факултету, под менторством проф. Саше Брајовић. Била је стипендиста фондације *The British Scholarship Trust* која јој је обезбедила двомесечни истраживачки рад на Универзитету Кембриџ, Факултет за историју, на којем је добила награду „Воја Кондић“ за најбоље истраживачко студијско боравак 2016. године. Била је стипендиста Универзитета у Редингу (*Early Modern Research Centre*) уз сарадњу *Society for Renaissance Studies* 2014. године. Објавила је више запажених студија у високо вреднованим међународним и домаћим зборницима и часописима, као и монографију *Парадокс њелесној. Реликвијари у Боки Кошорској од 17. до 19. вијека* (2022).

НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА

Тело и насиље у уметности и визуелној култури раној модерној доба

Београд, 29. мај 2024.

КЊИГА АПСТРАКАТА

Издавач: Филозофски факултет – УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

За издавача: Данијел Синани, декан Филозофског факултета Универзитета у Београду

Штампа

Београд, 2024.

Прво издање

Тираж: 100

ISBN-978-86-6427-303-9

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7.049:316.624"14/18"(048)

НАЦИОНАЛНА научна конференција Тело и насиље у уметности и визуелној култури раног модерног доба (2024 ; Београд)

Књига апстраката / Национална научна конференција Тело и насиље у уметности и визуелној култури раног модерног доба Београд, 29. мај 2024. – 1. изд. – Београд : Универзитет, Филозофски факултет, 2024 (Београд : Соруplanet). – 47 стр. : илустр. ; 21 cm

Тираж 100. – Стр. 4: О конференцији / Саша Брајовић. - Учесници : биографије: стр. 36–47.

ISBN 978-86-6427-303-9

а) Ликовна уметност -- Мотиви -- Насиље -- 15в-19в -- Апстракти

COBISS.SR-ID 145142025

